

***niin & näin* -lehden kirjoitus- ja muotoiluohjeet**

31.1.2020

1 Teknisiä ohjeita

Tekstit toimitetaan vain ja ainoastaan doc-tiedostoina. Missään tapauksessa ei käytetä rtf-tiedostoja. Vielä olennaisempaa on, että vältetään Open Officen käyttöä kokonaan. OO-tiedostot aiheuttavat yhteensopivuusongelmia taitto-ohjelmien kanssa (esimerkiksi viitteet tai kursivoinnit saattavat kadota kokonaan).

Tiedostoissa käytetään mahdollisimman yksinkertaisia tyylimuotoiluja. Tekstinkäsittelyohjelmalla ei taiteta lehteä, joten vastaavat toiminnot kannattaa jättää käyttämättä. Automaattista tavutusta ei tule käyttää.

2.1 Yleisiä muotoiluohjeita

2.1.1 Ingressi

Tekstissä pitää olla 2–6 virkkeen pituinen ingressi, joka johdattaa lukijan tekstin ääreen. Vältetään kuitenkin tyyliä ”Tässä artikkelissa käsittelen... Lopuksi totean...” Ingressin tarkoituksena on kuvata tekstin pihvi ja innostaa lukija tarttumaan siihen. Se ei siis ole tiivistelmä tekstin argumenteista.

HUOM! Ingressi merkitään laittamalla alkuun *omalle rivilleen* [INGESSI ALKAA] ja loppuun [INGRESSI LOPPUU].

2.1.2 Sitaatit

Mikäli sitaatti erotetaan omaksi kappaleeksi, sen alkuun ja loppuun laitetaan lainausmerkit (ja sitaatin sisällä vain puolilainausmerkkejä, riippumatta alkuperäistekstistä!). Lisäksi alkuun *omalle rivilleen* [SISENNYS ALKAA] ja loppuun [SISENNYS LOPPUU]. Mikäli sitaatissa on leikkaus, se merkitään hakasuluissa olevalla kolmella pisteellä: ”Sopan keittäminen on hienoa puuhaa. [...] Etenkin syksyllä ruokakomerosta löytyy meheviä juureksia.”

2.1.3 Otsikointi

Artikkelille annetaan pääotsikko ja haluttaessa alaotsikko, mutta ei kovin pitkää, koukeroisesti tai akateemisen kuivasti ilmaistua. Tätä useampia otsikoita ei käytetä. Otsikot eri riveille. Alaotsikko aloitetaan isolla alkukirjaimella.

2.1.4 Väliotsikot

Lehtitaitto vaatii jutuille väliotsikoita ja melko tasakokoisia lukuja. Otsikointi myös jäsentää tekstiä asiakokonaisuuksiksi. Tarkkoja sääntöjä ei ole, mutta sivu on 4500–5000 merkkiä, ja tätä ohjenuorana käyttäen voi hyvin arvioida, ettei tule liian pitkiä (yli sivun) lukuja tai toisaalta liian tiheää sanomalehtimäistä otsikointia.

Väliotsikoiden tulee olla lyhyitä ja napakoita, sillä palstataitossa pitkä otsikko näyttää hölmöltä.

2.1.5 Kappaleiden pituus

Kovin pitkät kappaleet näyttävät kankeilta lehtitaitossa ja hankaloittavat lukemista. Kovin paljon ei kannata myöskään käyttää lyhyitä sähkösanoman kaltaisia kappaleita. Kuten kaikki tehokeinot, se kuuluu liiaksi käytettynä.

2.1.6 Viitteet & Kirjallisuus

Käytetään vain loppuviitteitä, jotka on merkitty arabialaisilla numeroilla. Viitteet tehdään tekstinkäsittelyohjelman viitetoiminnolla. Ks. myöh. viitenumeroiden käytöstä ja kirjallisuusluettelon muodosta. On olennaista, että tekstiä työstetään samalla ohjelmalla koko kirjoitusprosessin ajan, sillä eri ohjelmien alaviitemerkinnät voivat aiheuttaa taitossa yhteensopivuusongelmia.

2.1.7 Muut muotoilut

Textinkäsittelyohjelmien otsikkotyyppijä tai muita muotoiluja ei tule käyttää. Lihavointia tai alleviivausta EI käytetä. Ainoastaan *kursiivi* on sallittu; sen käytöstä myöhemmin.

2.1.8 Teosten nimet

Kursivoidaan kirjojen, lehtien, elokuvien, laajojen musiikkiteosten (oopperat yms.), maalaukset ja vastaavat taideteokset, näytelmät, kokonaiset runoteokset ja niin edelleen.

Lainausmerkkeihin artikkelit, esseet, novellit ja muut lyhyet kirjoitukset, musiikkikappaleet ja yksittäiset runot.

(HUOM! Kirjallisuusluettelossa lainausmerkkejä ei kuitenkaan käytetä.)

HUOM! Leipätekstissä käytetään mieluiten kirjojen, taideteosten yms. suomennettuja nimiä, mikäli virallinen käännös on olemassa. Alkuteos merkitään viitteisiin ilmestymisvuosineen. (Ja tietysti käytetään normaalia viittaamistapaa ja kirjallisuusluettelo, jos siihen viitataan yhtään tarkemmin, siteeraamisesta puhumattakaan. Mutta maininnalle jäävistä riittää nimi ja tiedot viitteissä. Tämä koskee lähinnä esimerkiksi sitä, että tekstissä mainitaan suuri joukko kaunokirjallisia teoksia niihin sen syvemmin pureutumatta.)

2.1.9 Elinvuosien merkitseminen

Esim. Friedrich Nietzsche (1844–1900); Maurizio Lazzarato (s. 1955)

2.1.10 Tilastolliset suureet ja luvut

Kirjoitetaan tilastolliset luvut ja suureet ilman ylimääräisiä välilyöntejä ja käytetään luvussa pilkun sijaan pistettä, sillä tämä on nykytiedelehdissä tyypillinen käytäntö.

Esim. $p=0.001$

2.2 Lehden viittauskäytännöt ja kirjallisuusluettelo

Käytetään vain arabialaisittain numeroituja loppuviitteitä, ei alaviitteitä tai leipätekstin sisäisiä viitteitä. Viitteissä viitataan kirjallisuusluetteloon alla kuvatulla tavalla.

HUOM! Kirja-arvioissa on hieman poikkeava käytäntö. Muissa teksteissä on yksi mahdollinen poikkeustapaus. Mikäli tekstissä viitataan tiettyyn *yhteen* tekstiin poikkeuksellisen paljon ja tiheään, voidaan käyttää tekstin sisäisiä sulkuviitteitä, mutta *vain* tuohon yhteen tekstiin. Tällöin ensimmäinen viittaus merkitään loppuviitteeksi normaaliin tapaan ja loput sulkuviitteinä leipätekstiin tyyliin:

Hartikaisen naseva kritiikki uudesta suomalaisesta elokuvasta oli osuvaa (89).

Sulkuviitteen käyttöön pätevät samat ohjeet kuin viitenumeroiden käyttöön. Kirjoittajien tulee kuitenkin mieluiten noudattaa normaalia käytäntöä, ja poikkeuksesta tulee sopia erikseen vastaavan toimittajan kanssa.

Joissain tapauksissa viite- ja kirjallisuusluettelo voidaan yhdistää. Tämä koskee lähinnä joitain käännöksiä, joiden alkuperäisen viittauskäytännön muokkaaminen olisi hankalaa, tai tekstejä, joissa kirjallisuusviitteitä on hyvin vähän. Lähtökohtaisesti kirjoittajien kuitenkin tulee noudattaa käytäntöä, jossa viitteet ja kirjallisuusluettelo on eriytetty.

Tiettyjen klassikoiden tutkimuksessa on erilaisia vakiintuneita lyhenteitä ja viittaustapoja. Mikäli kirjoittaja haluaa käyttää niitä, hänen tulee sopia asiasta toimituksen kanssa ja liittää sovitulla tavalla selventävä ”koodiavain” tekstiin.

2.2.1 Loppuviitteet

2.2.1.1 Viitenumeron paikka tekstissä:

Pääsääntö on selkeä:

a) Viitenumero tulee aina ennen pistettä, jos viite viittaa vain yhteen virkkeeseen tai virkkeen osaan.

Esim. Analyyttinen filosofia oli tuolloin Suomessa hyvin suosittua¹.

b) Viitenumero tulee pisteen jälkeen, jos se viittaa useampaan virkkeeseen eli laajempaan edeltävään kokonaisuuteen.

Mutta on joitain erikoistapauksia:

c) Viitenumerolla voidaan poikkeuksellisesti viitata yhteen virkkeen sisällä olevaan sanaan, mikäli viitataan vain 1) henkilönimeen ja viitteessä annetaan esimerkiksi synnyin- ja kuolinvuodet tai 2) teoksen käännettyyn nimeen ja viitteessä annetaan alkuperäinen nimi ja ilmestymis- tai tekovuosi.

Esim. Gustav Guggenheimer², aiheen kansainvälinen guru, tunnetaan huonosti.

Mikäli tällaisia viitteitä tulee useita, ne kannattaa kuitenkin yhdistää yhdeksi virkkeen lopussa olevaksi viitteeksi.

Ei siis näin:

Tästä problematiikasta ovat eri aikoina esittäneet tujakan arvauksensa Platon¹, Scotus², Agricola³ ja Raatikainen⁴.

Vaan näin:

Tästä problematiikasta ovat eri aikoina esittäneet tujakan arvauksensa Platon, Scotus, Agricola ja Raatikainen¹.

d) Pidempään sitaattiin viittaaminen: mikäli virke päättyy sitaattiin tai lainausmerkeissä lainattuun katkelmaan, viitenumero laitetaan aina pisteen tms. merkin ja lainausmerkin jälkeen.

Esim.

Marcuse toteaa: ”Oikeastaan olennaista ei ole onnellinen *loppu*, vaan ratkaisevaa on teos kokonaisuudessaan.”¹

tai

Marcusen mukaan historiallinen tilanne on läsnä teoksessa ”eksplisiittisesti tai taustatekijöinä ja horisonttina kielessä ja kuvastossa. Ne ovat kuitenkin taiteen saman ylihistoriallisen olemuksen erityisiä historiallisia ilmauksia ja ilmentymiä.”²

HUOM! Jokaisen sisennettäväksi tarkoitetun sitaatin lopussa tulee olla viitenumero edellä kuvattuun tapaan.

e) Lyhyeen katkelmaan viittaaminen: Mikäli virkkeen lopussa on muutoin jokin ilmaus tai lyhyt katkelma lainausmerkeissä, tulee virkkeen lopettava välimerkki kuitenkin viimeiseksi. (Tällaista katkelmaa ei mielletä ikään kuin itsenäiseksi kokonaisuudeksi.) Missään tapauksessa välimerkkiä ei tuplata.

Esim.

Perkolan mukaan tämänlainen ajattelu on kuin kipuaisi ”perse edellä puuhun”⁷.

2.2.1.2 Loppuviitteiden muotoilu:

Kirjallisuusviitteet merkataan seuraavaan tapaan:

- Viittaus koko teokseen: Wallace 1870.
- Viittaus tiettyyn sivuun: Ingold 1986, 49.
- Viittaus tiettyihin sivuihin: Harrison 1992, 158–162.

Tarvittaessa mainitaan myös teoksen alkuperäinen julkaisuvuosi käännöksen tai edition julkaisuvuoden lisäksi:

Fichte 1794/1971, 12.

Freud 1900/2001, 50.

Tunnettuun kriittiseen editioon voidaan viitata myös lyhenteellä, jos tekstiyhteydestä käy selväksi viittauskohde:

Esim. Kantin *Kritik Der Praktischen Vernunft*:

AA V, 123.

Useammat viitteet erotetaan toisistaan puolipisteellä:
Joltimoinen 1980, 214–220; Luikuri 2002, 16.

Jos viitataan saman tekijän useaan teokseen, ei tekijän nimeä toisteta:
Joltimoinen 1980, 13–199; 1981, 41–42.

HUOM! Nimen ja vuosiluvun jälkeen ei siis tule pilkkua & muista käyttää pitkää viivaa sivunumeroiden välissä.

Mikäli viitataan samaan teokseen kuin edellisessä viitteessä, merkitään seuraavaan tapaan:
Sama, 50.

2.2.1.3 Yleisesti loppuviitteistä:

Suositaan tiivistä ilmaisua. Loppuviitteissä lyhenteiden käyttäminen on pelkästään hyväksi (kun taas leipätekstissä niitä tulee välttää). Muista, että jos viite alkaa lyhenteellä, se alkaa isolla alkukirjaimella.

Esim.

Vrt. Thoreau 1997, 75–76; Whitman 1966, erit. 103; ks. myös Snyder 1995.

- Mikäli viitataan johonkin tekstiin tietystä sivunumerosta lähtien, käytetään ajatusviivaa, ei mitään lyhennettä: Ks. Muukalainen 2011, 17–.

2.2.2 Kirjallisuusluettelo

Kirjallisuusluetteloon merkitään *tässä järjestyksessä* kirjoittajan suku- ja etunimi, teoksen nimi, mahdollinen alkuteos ja ilmestymisvuosi, kustantajan nimi ja kotipaikka sekä ilmestymisvuosi.

Erilaisia tekstityyppejä on kuitenkin niin paljon, että seuraavassa esitellään tärkeimmät tapaukset. Olennaisinta on kuitenkin noudattaa tietojen merkinnän järjestystä sekä pitää huolta siitä, että kaikki tiedot löytyvät. Toimituksen on helppo korjata pienet viat merkintätavoissa, mutta tietojen etsiminen ja siirtely paikasta toiseen tuottaa turhaa työtä.

HUOM! Myös välimerkkien käyttötapaa tulee noudattaa. Merkintätavat löytyvät ao. tapauksista. Erityisesti huomioitavia asioita:

- **Kirjojen nimet kursiivilla**, artikkelien nimiin ei kursiiivia. Käännöksiin merkittyä suluissa olevaa **alkuteoksen nimeä ei kuitenkaan pääsääntöisesti kursivoida** erotettavuuden vuoksi.

- **Pää- ja väliotsikko erotetaan pääsääntöisesti pisteellä** suomalaisen käytännön mukaan. Jos kuitenkin tekstin otsikossa on alun perin käytössä kaksoispiste tai ajatusviiva, niitäkin voi käyttää tarvittaessa.

- Ei pilkkua kustantajan kotipaikan ja ilmestymisvuoden väliin.

- Kirjallisuusluettelossa **artikkelien nimiä ei laiteta lainausmerkkeihin!**
- Kustantajan kotipaikan nimeä ei suomenneta: ”London”, ei ”Lontoo”.
- Englanninkielisissä teosten tai kirjoitusten nimissä kaikki muut sanat paitsi lyhyet partikkelit ja artikkelit **isolla alkukirjaimella**. Eri kielissä on oma käytäntönsä, jota noudatetaan (toimitusta voi konsultoida).
- Kustantajien nimiin ei merkitä erilaisia lisukkeita (& Co.; Publishing; Limited; Verlag, (Bok)förlag(et), Éditions de...), ellei tämä ole maantieteellisesti olennaista, esim. Cambridge (Mass.).
- Yleisiä maantieteellisiä lyhenteitä ovat esim. Cambridge (Mass.) tai Cambridge (MA); Durham (N.C.) tai Durham (NC); Stanford (CA)
- Mikäli kustantajalla on useita kotipaikkoja, merkitään vain ensimmäinen. HUOM! Kustantajan kotipaikka on eri asia kuin painopaikka: sitä ei merkitä. Jos olet epä tietoinen asiasta, kysy toimitukselta.
- Esipuheen kirjoittajia tms. ei merkitä, ellei viitata juuri ko. tekstiosaan (ja tällöin sille rakennetaan oma kirjallisuusviite).

2.2.2.1 Alkuperäisteos

Koppolainen, Jarmo, *Ihmiskuvatuksen matkassa*. Usvakirjat, Kiiminki 2011.

2.2.2.2 Myöhempi laitos alkuperäisteoksesta

Dewey, John, *Democracy and Education. An Introduction to the Philosophy of Education* (1916). Free Press, New York 1997.

2.2.2.3 Käännetty teos

Hacking, Ian, *Mitä sosiaalinen konstruktionismi on?* (The Social Construction of What?, 1999). Suom. Inkeri Koskinen. Vastapaino, Tampere 2009.

HUOM! Mikäli teos on käännetty jollekin muulle kielelle kuin suomeksi, merkitään ”Käänt.”

2.2.2.4 Kahden tai useamman tekijän teos

Raisulainen, Jarkko & Massulainen, Ville, *Taas sitä mennään*. Usvakirjat, Kiiminki 2009.

2.2.2.5 Toimitettu teos

Vadén, Tere (toim.), *Linkolan ajamana*. Like, Helsinki 2008.

2.2.2.6 Kirjoittajan oma teksti kootussa laitoksessa.

Althusser, Louis, *Marxism and Humanism*. Teoksessa *For Marx* (Pour Marx, 1965). Käänt. Ben Brewster. Verso, London 2005, 225–227.

2.2.2.7 Artikkelit kirjoittajan omassa kokoomateoksessa

Balibar, Etienne, Racism and Nationalism. Teoksessa Etienne Balibar & Immanuel Wallerstein, *Race, Nation, Class. Ambiguous Identities* (Race, nation, classe, les identités ambiguës, 1988). Käänt. Chris Turner. Verso, London 1991, 37–68.

2.2.2.8 Artikkelit toimitetussa kokoelmassa

Petman, Jarna, Pahuuden patologisesta dialektiikasta. Teoksessa *Immanuel Kant ja radikaali paha*. Toim. Ari Hirvonen & Toomas Kotka. Loki, Helsinki 2004, 271–288.

Käännöskokoelmat:

Berdjajev, Nikolai, Venäjän sielu (Duša Rossii, 1915). Suom. Asko Helminen. Teoksessa *Venäjä ja Eurooppa. Venäjän idea 1800-luvulla*. Toim. Vesa Oittinen. Aleksanteri-instituutti & Vastapaino, Helsinki & Tampere 2007, 335–365.

2.2.2.9 Kirjoittajan koottujen teosten, kirjeiden ja vastaavien sarjojen osat

Noudatetaan kirjoituskokoelmien merkintätapaa (mahdolliset alkuteos- ja kääntäjätiedot, sivunumerot ja niin edelleen), mutta merkitään teoksen nimen perään sarjanimeke ja järjestysnumero mahdollisimman selkeästi ja lyhyesti.

Fichte, Johann Gottlieb, Ueber Geist und Buchstab in der Philosophie. In einer Reihe von Briefen (1794). Teoksessa *Fichtes Werke. Band VIII Vermischte Schriften und Aufsätze*. Toim. Immanuel Hermann Fichte. Walter de Gruyter, Berlin 1971, 270–300.

Winnicott, Donald W., *The Collected Works of D. W. Winnicott. Vol. 6, 1960–1963*. Toim. Lesley Caldwell & Helen Taylor Robinson. Oxford University Press, New York 2016.

2.2.2.10 Väitöskirja

Ahonen, Marke, *Ancient Philosophers on Mental Illness*. Väit. Helsingin yliopisto, Helsinki 2008.

2.2.2.11 Lehtiartikkelit ulkomaisissa lehdissä

Nagel, Thomas, What Is It Like to Be a Bat? *Philosophical Review*. Vol. 83, No. 4, 1974, 435–450.

2.2.2.11.1 Lehtiartikkelit suomalaisissa lehdissä

Simmel, Georg, Eräistä filosofian nykyongelmista (Über einige gegenwärtige Probleme der Philosophie, 1912). Suom. Olli Pyyhtinen. *niin & näin* 4/2006, 42–45.

HUOM! Ei Vol./No.-merkintöjä.

2.2.2.11.2 Lehtiartikkelit sanomalehdissä

Savoila, Petja, Helpompi näin päin. *Keskisuomalainen* 28.9.2007.

2.2.2.12 Verkossa julkaistu teksti

Chalmers, David J., The Combination Problem for Panpsychism. Käsikirj. 2012. Verkossa: consc.net/papers/combination.pdf

HUOM! Osoitteen alkuun ei merkintöjä <http://www>. tai <https://www>. (vain tarpeellinen tieto: netn.fi/lehti/niin-nain-415 tai www.netn.fi/lehti/niin-nain-415)

”Luettu 1.1.2015”-merkintää **ei tarvita**, ellei viitata jatkuvasti päivittävään sivustoon.

Tarkista oikoluvussa, että verkko-osoite **ei** vahingossa alleviivaannu.

Tarkista oikoluvussa, että verkko-osoitteessa **ei** ole ylimääräisiä tavuviivoja.

2.2.2.13 Saman kirjoittajan useammat samana vuonna julkaistut tekstit

Fuchs, Thomas, Corporealized and Disembodied Minds. A Phenomenological View of the Body in Melancholia and Schizophrenia. *Philosophy, Psychiatry & Psychology*. Vol. 12, No. 2, 2005a, 95–107.

Fuchs, Thomas, Delusional Mood and Delusional Perception. A Phenomenological Analysis. *Psychopathology*. Vol. 38, No. 3, 2005b, 133–139.

2.2.2.14 Kriittiset editiot

Esim. Kantin koottujen teosten kriittiseen laitokseen voidaan viitata AA -lyhenteellä:

Kant, Immanuel, *Kritik Der Praktischen Vernunft* (1788). Teoksessa *Gesammelte Schriften. Band V*. Preußischen Akademie der Wissenschaften, Berlin 1903/1911 [AA V], 1–163.

Tällöin loppuviitteissä voidaan viitata:
AA V, 123.

2.2.2.15 Lyhentämisestä ja yleistä

Iso määrä kirjoittajia tai toimittajia:

Mainitaan vain ensimmäinen ja lyhennys ”ym.” ellei ole erityistä syytä mainita useampia:

Fulford, Bill ym. (toim.), *The Oxford Handbook of Philosophy and Psychiatry*. Oxford University Press, Oxford.

Ei pitkiä kotipaikkarimpsuja: vain yksi kustannuspaikka (EI painopaikka).

Lisätiedot lyhennetään.

University of California Press, Berkeley & Los Angeles 1990.

po.

University of California Press, Berkeley 1990.

Väitöskirja

po.

Väit.

Käsikirjoitus

po.

Käsikirj.

Myös kustantajan nimeä voi lyhentää tarvittaessa:

Routledge & Kegan Paul Ltd., London 2000.

po.

Routledge & Kegan Paul, London 2000.

Éditions de Minuit, Paris 1994.

po.

Minuit, Paris 1994.

HUOM!

Eri maiden julkaisujen merkintätavoissa on jonkin verran eroja. Toimitukselta voi tiedustella tarkempia ohjeita. Suurin osa tapauksista selviää kuitenkin käyttämällä JSTOR-hakemistoa. Kun artikkelin nimen hakee Googlessa, löytyy JSTOR tulosten kärkipäästä. Arkistomerkinnästä näkee suurimmassa osassa tapauksia Vol./No. -merkintätavan. On kuitenkin joitain julkaisuja, jotka eivät käytä tällaista eriytettyä merkintätapaa. Toimitus voi hoitaa nämä tapaukset toimitusprosessissa. Ja kirjoittaja voi aina tietysti kysyä asiasta toimitukselta jo kirjoittamisen aikana.

Kotimaisten lehtien tiedot merkitään kevyemmin, mutta niistäkin tulee ilmetä, minkä vuosikerran missä numerossa teksti ilmestyi, millä sivuilla ja niin edelleen.

Olenneista on, että kirjoittaja noudattaa näitä ohjeita mahdollisimman tarkasti, koska puuttuvien tietojen etsiminen tuottaa turhaa työtä. Yksityiskohdat hoituvat kyllä myöhemmin.

2.2.2.15 Puuttuvien tietojen merkintä

Joissain poikkeustapauksissa esimerkiksi kustantajaa tai kustantajan kotipaikkaa ei löydy mistään. Kääntäjän voi olla tuntematon. Kirjoittajaa pyydetään merkitsemään asia viitteen perään vaikka suluissa, niin toimitus hoitaa merkinnän & mahdollisesti yrittää vielä etsiä tietoa.

2.2.3 Viitteet & Kirjallisuus yhdistettynä

Kuten edellä todettiin, tätä käytetään vain poikkeustapauksissa, ja kirjoittajan tulee noudattaa normaalia käytäntöä, jollei asiasta erikseen sovita.

Näissä tapauksissa käytäntö poikkeaa hieman normaalista.

- Kirjoittajan nimi järjestyksessä etunimi + sukunimi.
- Mikäli viitataan tiettyihin sivuihin, ne merkitään viimeiseksi pilkulla erotettuna.
- Mikäli viitataan tietyn artikkelin johonkin sivuun tai osioon, se merkitään alla olevaan tapaan.

Esim.

Peter K. Unger, Why There Are No People. *Midwest Studies in Philosophy*. Vol. 4, No. 1, 1979, 177–222 (179).

HUOM! Kun loppuviitteet ja kirjallisuusluettelo on yhdistetty, tulee välttää muotoiluja, joissa kirjallisuusviite tulee virkkeen sisään tai muuten tekstin keskelle. Kirjallisuusviitteet mieluiten viitetekstin loppuun.

2.3 Lehden kielellisiä käytäntöjä

2.3.1 Kursiivin käyttö

2.3.1.1 Kursiivia voidaan käyttää sanan tai ilmauksen tehostamiseen. Sitä ei kuitenkaan tule ryöstöviljellä, sillä se menettää nopeasti tehonsa. Etenkään pitkiä tekstipätkiä ei kursivoida. Peukalosääntö: mitä vähemmän tätä tehokeinoa käyttää, sitä parempi. On paljon parempi, jos tekstistä käy muuten ilmi, mikä on ratkaisevan tärkeää.

2.3.1.2 Vieraskieliset sanat, ilmaukset (vakiintuneet sanonnat, tekniset termit ja niin edelleen) ja lainaukset kursivoidaan.

HUOM! Sitaatteja ei kuitenkaan laiteta alkukielellä, ellei siihen ole erityistä syytä. Jos sitaatti laitetaan alkukielellä ja siten kursiivilla, alkutekstissä ollut kursivointi jätetään tietysti pois kursiivista. Mutta pääsääntöisesti kaikki sitaatit käännetään & merkitään lainausmerkeillä.

Erityistapaus: mikäli tekstissä mainitaan jonkin suomenkielisen termin alkukielinen vastine, se merkitään perässä sulkuihin. *Käännöksissä* käytetään hakasulkuja (koska hakasulku merkkää ikään kuin ylimääräistä lisäystä).

HUOM! Kummassakin tapauksessa vieraskielinen termi kursivoidaan, kuten muulloinkin.

2.3.1.3 Kursivoidaan kirjojen, lehtien, elokuvien, laajojen musiikkiteosten (oopperat yms.), maalaukset ja vastaavat taideteokset, näytelmät, kokonaiset runoteokset ja niin edelleen.

HUOM! Taivutus päätettä ei kursivoida, ellei sanavartalo muutu.

Esim.

Shakespearen *Myrskyssä* on hulppeita yksinpuheluita.

mutta

Shakespearen *Venetsialaisessa kauppiassa* on kiintoisia henkilöitä.

Taivutus päätteen lisääminen vieraskielisiin teosnimiin ja vastaaviin: Mikäli se onnistuu sujuvan tuntuisesti, päätteen voi lisätä ilman heittomerkkiä tai vastaavaa kommervenkkiä:

Esim.

Malickin *Tree of Lifessa* teodikean ongelma osoitetaan ihmiskeskeiseksi hupsutteluksi.

Etenkin erilaiset keskeiset vierasperäiset käsitteet kannattaa kuitenkin esitellä tekstissä ensin perusmuodossaan ja käyttää vasta sen jälkeen taivutettuja muotoja.

”Aristoteleen käsitteet ovat *dynamis* ja *stasis*. Niistä on kiistelty ankarasti. Ei ole yhteisymmärrystä siitä, miten Aristoteles ymmärsi *dynamiksen* merkityksen...”

2.3.2 Lainausmerkkien käyttö

Muotoilusta: Käytetään aina vain ”samaa suuntaan kaartuvia” lainausmerkkejä. Ei tule siis käyttää esimerkiksi pystylainausmerkkejä, joita voi tulla esimerkiksi silloin kun tekstiä leikataan ja liimataan toisesta asiakirjasta ja/tai ohjelmasta, jossa on eri muotoilut.

2.3.2.1 Artikkelien nimet laitetaan leipätekstissä kaksoislainausmerkkeihin

2.3.2.2 Suorat sitaattit merkitään kaksoislainausmerkeillä. (HUOM! Lainausmerkit sitaatin sisällä merkitään yksinkertaisilla lainausmerkeillä.)

2.3.2.3 Mikäli viitataan nimenomaan johonkin sanaan, siis kirjaimellisesti juuri tuohon sanaan, se korostetaan lainausmerkeillä. (Muista kuitenkin, että vieraskieliset sanat kursivoidaan; merkintätapoja ei käytetä päällekkäin.)

Esim.

Kirjoittaja käyttää nimenomaan sanaa *oppression* eli ”sorto”.

”Luonto” on kulttuurimme latautuneimpia ja moniselitteisimpiä sanoja.

Mikäli taas halutaan korostaa tiettyä käsitettä, ei erityisesti tiettyä sanaa (siis juuri tiettyä tietynkielistä termiä), käytetään puolilainausmerkkejä.

Esim.

Eri tieteissä käytetään yhteen sopimattomia ’luonnon’ käsitteitä.

2.3.2.4 Lainausmerkkejä voi käyttää myös korostukseen esimerkiksi ironisessa sävyssä tai vastaavassa. Tällaista käyttöä ei kuitenkaan kannata yliviljellä, sillä se menettää nopeasti tehonsa.

Esim.

Työtä se on ”viherpiipertäjien” filosofiakin.

Mutta muista lainausmerkit sitaatin sisällä:

Professori Janakkalainen toteaa: ”Työtä se on ’viherpiipertäjien’ filosofiakin.”

2.3.3 Lyhyt vs. pitkä viiva

Lehdessä käytetään kahta viivaa: keskimittaista ajatusviivaa sekä yhdysmerkkiä eli tavuviivaa.

2.3.3.1 Ajatusviivaa käytetään tietysti normaaliin tapaan erottamaan lauseen sisäisiä huomautuksia. Liikakäyttöä tulee kuitenkin välttää.

Jos lausekiila osuu lauseiden rajalle, pilkkua ei merkitä ajatusviivan jälkeen:

Esim.

Juhannusjuhliissa on aina vieraita – humalaisia totta kai – joille jää huonommat muistikuvat.

Muita ajatusviivan käyttöyhteyksiä ovat:

Pariteetit ja vastakkainasettelut:

Suomi–Ruotsi
luonto–kulttuuri
hyvä–paha

Lukujen välissä:

vuosina 1870–1970
MacIntyre 1982, 17–30.

Muita:

loka–marraskuussa

2.5.3.2. Yhdysmerkkiä käytetään tietysti normaaliin tapaan yhdyssanoissa (linja-auto, loogis-analyttinen, Länsi-Eurooppa). Muita käyttöyhteyksiä ovat:

Pariteetti yms. sanaliiton osana:

luonto–kulttuuri-erottelu
Suomi–Ruotsi-maaottelu

Numeroiden ja sanojen välissä:

1970-luvulla
20–30-luvuilla

HUOM! Mikäli teoksen nimestä tms. usean sanan kokonaisuudesta tulee ikään kuin sanaliiton osa, laitetaan välilyönti ennen yhdysmerkkiä.

Esim.

Vuohenjuustocreutzin omaelämäkerrallisessa *Kun lanseerasin toisen mahtikäsitteeni* -teoksessa annetaan huutia kaikenkarvaisille mitättömällä sankariteoillaan ylvästeleville omaelämäkertakirjureille.

tai

Jouduimme eräänlaiseen ”se on kerrasta poikki” -tilanteeseen.

2.4. Oikeakielisyyksiä

2.4.1 Välimerkkien käytöstä

2.4.1.1 Pilkun käyttö

Samana virkkeen eri lauseet erotetaan toisistaan pilkulla.

Esim.

Markku ei ole joukon ainoa empiristi, vaikka toisin voisi luullakin.

Mustapartainen mies, joka tunnetaan Ollin pakinoista, loi yhdyssanoja luovasti ja säännöistä piittaamatta.

Rousseau pohti ennen kaikkea sitä, miten yhteisölliset muodot olisivat voineet olla mahdollisia luonnontilassa, millä hän kuitenkin ei tarkoittanut ”eläimellistä” elämää.

Lauseenvastikkeita ei kuitenkaan eroteta pilkulla.

Esim.

Pekka ajoi autoa veljesten remutessa rauhassa takapenkillä.

Professori Töttenheim kritisoi virkaveljiään korostaakseen ennen kaikkea omaa erinomaisuuttaan.

Pilkkua ei myöskään käytetä esimerkiksi seuraavissa tapauksissa:

Vouhka teutaroi ja Tyyskä vikuroi. [hyvin lyhyet rinnasteiset päälauseet voivat jäädä pilkuitta]

Vilperti grillasi rapuja ja katseli toimituskunnan kohellusta.

Ilmoitin heille, että olen tehnyt päätökseni ja että jään matkalta pois.

[Rinnasteiset lauseet, joissa sama keskeinen lauseenjäsen. Jälkimmäisessä myös ”että” voi jäädä toistamatta.]

Ympäristöfilosofisessa keskustelussa sekä korostetaan yksilöetiikkaa että pohditaan yhteiskunnallisia rakenteita. [pilkkua ei koskaan sekä–että-rakenteen väliin!]

Kimmosen ajattelu on edistynyt komeammin kuin osattiin odottaa. [komparatiivin & ”kuin”-sanan yhteyttä ei saa katkaista]

2.4.1.2 Peräkkäiset välimerkit

Ei kahta useampaa välimerkkiä peräkkäin edes silloin, kuin käytäntö sen tuntuisi vaativan:

Esim. ”Mitäs siinä irvit, toope?” kysyi Makkonen Makkoselta.

2.4.1.3 Puolipisteen käyttö

Suositaan mieluummin virkerakenteita, joissa puolipisteelle ei ole tarvetta. (Ks. kuitenkin puolipisteen käyttö viitteissä!) Puolipisteiden käyttö ei ole tietenkään täysin pannassa, mutta harva kirjoittaja osaa käyttää niitä hyvin, ja niiden kömpelö käyttö tekee tekstistä helposti puisevan ja virkamiesmäisen tuntuista.

2.4.2 Välilyönti etunimikapiteelien väliin

Suomessa lyhennettyjen etunimien väliin ja perään tulee aina välilyönti.

Esim.

W. V. O. Quine

M. A. Numminen

2.4.3 Aikamuodon vaihtelusta

Aikamuodon ei tule vaihtua yllättäen ja/tai perusteetta. Koko kirjoituksessa tulee olla myös yhtenäinen käytäntö aikamuotojen käytössä. Johdonmukaisuus on tärkeintä, että lukija ymmärtää, mitä aikamuodolla ilmaistaan.

Mikäli siis esimerkiksi Kantin teoksissaan ilmaisemiin kantoihin viitataan preesensissä mutta hänen tekoihinsa arkielämässä imperfektissä, samaa käytäntöä tulee soveltaa myös muihin ajattelijoihin. [Tämä erottelu aikamuotojen käytössä on erittäin suositeltava.]

2.4.4 Relatiivipronominit joka/mikä

Perussääntö: ”joka/jota” viittaa edellisen lauseen loppuksi mainittuun henkilöön, esineeseen tai vastaavaan. ”Mikä/mitä” viittaa joko edelliseen lauseeseen tai ainakin laajempaan kokonaisuuteen siinä tai asiaa merkkavaan asemaan. Esimerkiksi:

Ilmarinen halveksi miehiä, jotka eivät kuuheen kurottaneet.
Teesi, jonka mukaan hymy hyydyttää, on vähintäänkin lupaava.
Looginen positivismi ajautui kriisiin, mitä ei voi pitää tyystin yllättävänä.
Ei tule niellä kaikkea, mitä Nylkkönen väittää.

2.4.5 Yhteen vain erikseen?

Seuraavassa joukko tapauksia, joissa sanat kirjoitetaan usein virheellisesti yhteen tai erikseen.

väärä muoto	oikea muoto
alunperin	alun perin
asiaankuuluva	asiaan kuuluva
ennenkaikkea	ennen kaikkea
ennenkuin	ennen kuin
ensinmainittu	ensin mainittu
ikäänkuin	ikään kuin
itseasiassa	itse asiassa
jokaikinen	joka ikinen
niinkuin	niin kuin
olemassaoleva	olemassa oleva
päin vastoin	päinvastoin
sensijaan	sen sijaan
sitäpaitsi	sitä paitsi
yhtälaillla	yhtä lailla

2.4.6 Isosta ja pienestä alkukirjaimesta

Vältetään ranskalaistyylistä ison alkukirjaimen ylikäyttöä. Ei ole siis Suuria Kertomuksia vaan suuria kertomuksia, eikä Rousseau suinkaan ollut Valistuksen vaan valistuksen hahmoja.

HUOM! Noudatetaan kuitenkin lehtien, puolueiden tms. käytäntöä, vaikka se ei olisikaan oikeakielinen. Siksi kirjoitetaan *Helsingin Sanomat*.

Virkkeen alkuun tulee pieni alkukirjain tietyissä tapauksissa, mutta näitä kannattaa välttää (kuten myös numerolla alkavia virkkeitä).

Esim.

von Wrightin filosofiaa tunnetaan Suomessa yllättävän huonosti.

niin & näin on julkaissut hurjan joukon lännäreitä käsitteleviä käännösesseitä.

(HUOM! *niin & näin* -lehden nimi kirjoitetaan juuri näin, siis aina pienellä alkukirjaimella & kahdella välilyönnillä, ja edellä mainittuun tapaan pienellä myös virkkeen alussa.)

2.4.7 Tavallisia virheitä

Seuraavassa joitain tavallisia virheellisiä muotoja ja niiden korjaukset.

analyysiä	analyysia
analyyttistä	analyyttista
elämänkerta	elämäkerta
hierarkinen	hierarkkinen
ilmottaa	ilmoittaa
karkoittaa	karkottaa
kehoittaa	kehottaa
samaistaa	samastaa

(Tosin esimerkiksi Kielitoimisto on hyväksynyt myös muodon ”samaistaa”. Tällaiset eivät olekaan suoranaisia virheitä vaan osin mielivaltaisiakin linjanvetoja, mutta lehdessä pyritään suosimaan yhtenäistä ilmaisua.)

Kaksoispassiivi:

ei: Laitoksella ollaan tehty paljon estetiikan tutkimusta.

vaan: Laitoksella on tehty paljon estetiikan tutkimusta.

2.5 Tyylliseikkoja

2.5.1 Kankeat rakenteet

Vältä liian pitkiä virkkeitä, koukeroisia virkerakenteita ja kapulakielisyyttä. Ne aiheuttavat helposti ongelmia viittaussuhteissa ja vaikeuttavat tekstin lukemista. Teksti parantuu vain siitä, että asia esitetään selvemmin ja kauniimmalla kielellä. Kannattaa muistaa, että lehden lukijakunnassa on filosofian tai erityistieteiden ammattilaisten lisäksi laaja joukko (suurin osa) kiinnostuneita maallikoita. Tekstiä ei tarvitse ”tyhmentää”, mutta ymmärrettävä ilmaisutapa auttaa myös asiaa tuntematonta lukijaa syventymään siihen.

Raskaat ja ajatuksen katkaisevat kiilalauseet ovat yksi esimerkki. On parempi rakentaa koko virke uudestaan niin, että kiilaa ei tarvitse.

2.5.2 Toisto

Toisto voi olla tehokeino, mutta sitä ei tule käyttää liiaksi. Tieteellisessä tekstissä tulee helposti tahatonta toistoa, joten teksti kannattaa tarkastaa erikseen tätä silmällä pitäen. Usein toistuvia sanoja ovat esimerkiksi ”keskeinen”, ”kiinnostava”, ”analyysi” ja ”tarkastella”.

Mikäli toisto on tehokeino, sen käytölle pitää olla hyvä syy myös sisällöllisesti.

2.5.3 Anglismit ja muut vierasperäisyydet

Erilaisia epäsuomalaisia (yleensä englannista peräisin olevia) rakenteita tulee välttää.

Esimerkiksi:

[englannin *What*-alkuinen virkerakenne]

ei: ”Se, mikä tässä on keskeistä, on se, että tapahtumat näyttäytyvät asiayhteydessään.”

vaan: ”Tärkeä on nähdä tapahtumat asiayhteydessään.”

[englannin *It*-alkuisuus]

ei: ”Se on hankalaa, että keskustelu puuroutuu.”

vaan: ”Keskustelun puuroutuminen on hankalaa.”

[englannin *not only* -rakenne]

ei: ”Olen kiinnostunut en vain metafysiikasta vaan myös etnografiasta.”

vaan: ”Olen kiinnostunut filosofian lisäksi etnografiasta.”

[englannin *one of the* -rakenne]

ei: ”yksi parhaimpia juttuja”

vaan: ”yksi parhaimmista jutuista” tai mieluummin ”parhaimpia juttuja”

[englannin *without*-rakenne]

ei: ”Kaikenlaista voi puhua ilman että joutuu vastuuseen sanoistaan.”

vaan: ”Kaikenlaista voi puhua joutumatta vastuuseen sanoistaan.”

[löytyy-rakenne anglismina tai svetisisminä, ellei todella etsitä ja löydetä jotain]

ei: ”Yhteiskunnasta löytyy eriarvoisuutta.”

vaan: ”Yhteiskunnassa on eriarvoisuutta.” tai ”Yhteiskunnassa esiintyy eriarvoisuutta.” tms

2.5.4 ”Meitittely” ja sinuttelu

Me- ja sinä-passiiveja ei tule käyttää. ”Meitittely” voi joissain harvoissa tapauksissa toimia, jos todellakin viitataan kirjoittajaan ja koko oletettuun lukijakuntaan, mutta useimmiten muoto on vähintäänkin ongelmallinen tai suoranaisesti huono. On parempi käyttää passiivia tai muuttaa tekstin rakennetta niin, että ilmaisun tarve häviää.

2.5.5 Lauseenvastike- ja substantivointitauti

Lauseenvastikkeiden liiakäyttö tekee tekstistä virkakielistä ja paperinmakuista. Vastikkeilla on paikkansa, mutta yleisemmin tulee käyttää sivulauseita.

Samoin kannattaa välttää verbien liikaa substantivointia tai partisiippi- ja infinitiivimuotojen yliviljelystä muutenkin.

Esim.

ei: ”Tutkimuksessa on tapahtunut edistystä.”

vaan: ”Tutkimuksessa on edistytty.”

2.5.6 Kapulakielisyyteen houkuttavat sanat

Vältä seuraavia ilmauksia, jotka yleensä tekevät ilmaisusta turhaan koukeroista tai teknisen tuntuista. Lähes aina löytyy paljon yksinkertaisempi ja tyylikkäämpi ilmaisutapa. Tällaiset turhat kiertelyt ja kaartelut ovat valitettavan yleisiä tieteellisessä tekstissä.

omata

kyse on XX

kautta (ellei kirjaimellisesti mennä jonnekin jonkin kautta)

taholla

myötä

välityksellä

johdosta

toimesta

nähdessä

liittyen

koskien

suhteen

kannalta

HUOM! Tämä ei tietenkään ole mikään lista ”kiellettyistä sanoista” (joskin esimerkiksi omata-rakenteelle ei liene yhtään järkevää perustetta) vaan pikemminkin muistilista, jonka avulla tekstin ilmaisua on helppo sujuvoittaa. Käyttämällä tekstinkäsittelyohjelman etsi-toimintoa voi helposti huomata, jos näitä ilmaisuja on käytetty liikaa.

2.5.7 Turhat vierassanat

Vierassanat ovat tärkeä osa tieteellistä kieltä, mutta niitä kannattaa käyttää silloin, kun niille ei ole hyviä suomalaisia vaihtoehtoja. Sanat voivat olla tiettyjen alojen ”teknisiä termejä”, jolloin niiden suomalaistaminen ei ole mielekäästä, sillä se irrottaa tekstin muusta keskustelusta. Joskus niillä voi olla myös osuvaa tyyllitehoa. Mutta muuten vierassanojen liiallinen tai turha käyttö luo hienostelevaa tai epävarmuutta peittelevää tunnelmaa. Esimerkkejä:

disipliini → tieteenala

konsepti → käsite

metodi → menetelmä

spesifi → erityinen (tms. tilanteen mukaan)
traditionaalinen → perinteinen, perinteikäs
ideaali → ihanne

2.5.8 Luova tyyli

niin & näin julkaisee monenlaisia kirjoituksia eri aloilta ja kulttuurin alueilta, eikä kaikilta vaadita suinkaan tieteellisen joulitekstin muotoa. Luovaa ilmaisua sopii käyttää, mutta tulee muistaa, että tekstin ”esseemäisyys”, ”kokeilevuus”, ”runollisuus” tai mikään lajityyppi tai omaleimainen tieteenala ei ole tekosyy kömpelölle tai epäselvälle kielelle.

Kaikki lehdessä julkaistavat tekstit toimitetaan ja oikoluetaan useaan kertaan, ja niihin tulee aina runsaasti muutoksia. Mikäli kirjoittaja kokee jonkin ilmaisutapansa erityisen tärkeäksi, siitä kannattaa keskustella heti alkuun toimittajan kanssa.

2.6 Tekstin rakenteesta

Hyvällä tekstillä on alku, keskikohta ja loppu.

Hyvässä tekstissä siirtymät asiakokonaisuudesta toiseen ovat selviä ja ymmärrettäviä. Vaikka siirtymä voi tuntua luonteelta kirjoittajalle, se ei välttämättä aukea lukijalle. ”Hyppy” tekstissä on lähes aina huono asia, ellei teksti ole tietoisesti fragmentaarinen (mutta kuten mainittiin, tällaiselle muodolle pitää olla selkeä sisällöllinen syy, ei pelkkä esteettinen mieltymys, ja asiasta tulee sopia erikseen toimittajan kanssa).

Asiakokonaisuuksien siirtymät kannattaa sijoittaa tekstin lukujen vaihteeseen.

Hyvä teksti ottaa huomioon asiasta käydyn muun keskustelun. Tietenkään ei tule eikä kannata yrittää kattaa viittauksilla kaikkea mahdollista (koska teksti tulee laajan yleisön tiede- ja kulttuurilehteen eikä ole jatko-seminaarityö). Mutta on olennaista, että tekstistä ei tule ”yksityisajattelun” tunne. Mikäli kirjoittaja tuntuu väittävän omaksi oivallukseksi tai löydökseksi asiaa, josta on puhuttu maailman sivu, lukijaa alkaa ärsyttää.